

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2011, sp. zn. 4 Tdo 1517/2010, ECLI:CZ:NS:2011:4.TDO.1517.2010.1

Číslo: 9/2012

Právní věta: I. Za silné rozrušení, které je omluvitelným hnutím mysli ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zabití, nelze považovat rozrušení pachatele vyvolané jeho hněvem a vztekem (např. v důsledku nadměrného hluku oslavujících osob) ve spojení s vlivem alkoholických nápojů, které požil. II. V případě neukončeného pokusu stačí k zániku jeho trestnosti podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání, které považuje za potřebné k dokonání činu (viz rozhodnutí pod č. 16/1979 Sb. rozh. tr.). V případě ukončeného pokusu obvykle nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání jako u neukončeného pokusu, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu (popřípadě je třeba dobrovolně učinit oznámení o pokusu v době, kdy takové nebezpečí mohlo být ještě odstraněno příslušným orgánem). Trestnost již ukončeného pokusu nezanikne upuštěním od opakování pokusu, a to ani tehdy, jestliže pachatel mohl bez obtíží opakovat tento pokus.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.01.2011

Spisová značka: 4 Tdo 1517/2010

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dobrovolné upuštění od pokusu, Zabití

Předpisy: § 141 odst. 1 tr. zákoníku
§ 8 odst. 3 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání podané obviněným M. M. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 8. 2010 sp. zn. 4 To 34/2010, jako soudu odvolacího, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 50 T 1/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obviněný M. M. byl rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2010, sp. zn. 50 T 1/2010 uznán vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. a trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 3 tr. zák.

Těchto trestných činů se obviněný dopustil tím, že dne 26. 9. 2009 v době kolem 00.30 hod. v chatové oblasti S. – M. v katastrálním území obce Č., okres P., pod vlivem těžké opilosti a na základě mylné domněnky, že hluk, pro který nemohl usnout, vychází z chaty, vyzbrojen loveckou dýkou o délce čepele 15,3 cm a kovovou tyčí poté, kdy majitel této chaty B. Ú. na zaklepání otevřel dveře, v prostorách chaty v úmyslu usmrtit opakovaně dýkou napadl B. Ú. a jeho manželku M. Ú. a v tomto fyzickém útoku přestal, až když M. Ú. utekla z chaty a volala o pomoc. Přitom obviněný způsobil B. Ú. bodnořeznou ránu v levém podžebří pronikající do dutiny břišní s výhřezem malé předstěry a kličky tenkého střeva, bodnořezné poranění dolní partie hrudníku vpravo pronikající do dutiny břišní s bodnořezným poraněním stěny přechodu žaludku v tenké střevo a pravého jaterního laloku a krvácením do dutiny břišní, řezné rány na levé tváři, pravé paži, v levé loketní jamce a na přední stěně hrudní s tím, že poranění nitrobřišních orgánů poškozeného bezprostředně ohrožovalo na životě. Poškozené M. Ú. způsobil obviněný i přes její obranu dvě bodnořezné rány levé poloviny hrudníku, z nichž jedna se zarazila o žebro, bodnořeznou ránu v levé bederní krajině, dvě bodnořezné rány na levé paži s poraněním nervových struktur, bodnořeznou ránu na pravém stehně a povrchní bodnou ránu levého zápěstí. Poškozený B. Ú., jehož organismus byl zatížen snížením imunity vzhledem k nádorovému onemocnění lymfatické tkáně, i přes následnou intenzivní odbornou lékařskou péči v důsledku selhání krevního oběhu a dýchacího systému při celkové otravě krve, která se rozvinula na základě zánětu pobřišnice po bodnořezném poranění nitrobřišních orgánů, pak dne 21. 12. 2009 ve Fakultní nemocnici v O. zemřel.

Za to byl obviněný M. M. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 13 let, k jehož výkonu byl zařazen podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zák. do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále bylo rozhodnuto o nárocích na náhradu škody, které uplatnili poškození M. Ú., B. D., Mgr. L. Ú., J. Ú. a Z. L.

Proti uvedenému rozsudku podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 4 To 34/20210, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení Vrchního soudu v Olomouci podal obviněný M. M. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle názoru obviněného jeho jednání mělo být správně kvalifikováno jako zločin zabití ve smyslu § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, neboť jednal v afektu jako v silném hnutí mysli způsobeném jeho osobními poměry, když v období před posuzovaným činem zamýšlel skoncovat se svým životem a spáchat sebevraždu. Jak dále obviněný zdůraznil, soudy nižších stupňů nesprávně hodnotily jeho motivaci, když neuvěřily sebevražednému úmyslu obviněného a přičetly mu k tíži, že tuto okolnost neuváděl již v přípravném řízení, čímž se dopustily porušení zásady „in dubio pro reo“. Soudy pak podle obviněného nevysvětlily, proč neuvěřily vězeňskému kaplanovi a považovaly argumenty obviněného v tomto směru za účelovou obhajobu, protože se sice šel vyzpovídat kaplanovi, ale lhal mu. Obviněný považuje za nutné mnohem pečlivěji zkoumat jeho osobnost, neboť podle závěrů znalců jde o úzkostně neprůbojného a submisivního člověka. Odvolací soud však to neučinil a ponechal bez povšimnutí i důkazy svědčící o tom, že obviněný jednal v afektu, aniž by soud vysvětlil, proč tento afekt nepovažuje za omluvitelné hnutí mysli ve smyslu § 141 tr. zákoníku.

Podle názoru obviněného skutková zjištění rovněž nevylučují, aby se z jeho strany mohlo jednat o dobrovolné upuštění od pokusu spáchat trestný čin, protože telefonoval na linku 158 a přivolal lékařskou pomoc, přičemž poškozený B. Ú. díky tomu přežil útok obviněného, byť jen po necelé 3 měsíce, když pak v důsledku nádorového onemocnění zemřel. O tomto nádorovém onemocnění však obviněný nevěděl, a nemohl tedy předpokládat, že povede k následnému úmrtí, přičemž nezanechal útoku na jmenovaného poškozeného s vědomím, že rozsah způsobených poranění je postačující a že později dojde k úmrtí poškozeného. Tyto okolnosti ponechal odvolací soud bez povšimnutí a nevysvětlil, proč se nejedná o dobrovolné upuštění od pokusu trestného činu. Dále obviněný zpochybnil závěr soudů nižších stupňů o jeho přímém úmyslu a navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil

napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci a přikázal mu věc k novému projednání a rozhodnutí, popřípadě aby Nejvyšší soud sám ve věci rozhodl.

K dovolání obviněného M. M. se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru výhrady uplatněné v dovolání obviněného nejsou důvodné a napadené rozhodnutí není zatíženo žádnou vadou, kterou by bylo možné a nutné napravit z podnětu dovolání. S ohledem na uvedené skutečnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podané dovolání, protože je zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Pokud jde o názor obviněného M. M., podle něhož mělo být jeho jednání posouzeno jako zločin zabití podle § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, stejnou námitku obviněný uplatnil již v řízení před odvolacím soudem, kde učinil návrh na doplnění dokazování novým znaleckým posudkem Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, z jehož závěrů mělo vyplynout, že obviněný jednal v silném rozrušení, které bylo důsledkem jeho osobních poměrů. Odvolací soud vyhověl tomuto návrhu obviněného a ve veřejném zasedání provedl důkaz uvedeným znaleckým posudkem. Z jeho obsahu odvolací soud zjistil, že znalecké komisi byla k hodnocení předložena pouze verze obviněného, podle které chtěl při pobytu na chatě spáchat sebevraždu, a na základě toho znalci učiněn závěr, že obviněný byl kritického dne v silném rozrušení pramenícím z plánované sebevraždy kvůli neutěšeným osobním poměrům. Odvolací soud ovšem nevěřil této verzi a učinil závěr, podle něhož obviněný byl sice určitě rozrušen, ale nikoliv v důsledku sebevražedných myšlenek, které nejprve vůbec neuváděl, ani strachu z ukrajinsky hovořících osob, nýbrž především z důvodu silného alkoholového opojení ve spojení s hlukem, který k němu doléhal.

Na základě tohoto skutkového zjištění dospěl odvolací soud k závěru, že jednání obviněného M. M. nemůže být kvalifikováno jako pokus zločinu zabití podle § 21 odst. 1 a § 141 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku, neboť tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného.

Navíc námitku obviněného spočívající v jeho údajném pohnutém duševním stavu před plánovanou sebevraždou nelze podřadit pod uplatněný dovolací důvod. Přestože obviněný formálně namítl nesprávné právní posouzení skutku, zmíněná dovolací námitka směřuje primárně do oblasti skutkových zjištění, protože je založena na verzi, podle které byl obviněný duševně pohnut k sebevraždě, ačkoliv podle skutkového zjištění odvolacího soudu byl obviněný pouze silně opilý a rozčilený hlukem k němu doléhajícím. Obviněný tudíž fakticky tímto argumentem namítl pouze nesprávné zjištění skutkového stavu věci, k němuž mělo dojít v důsledku vadného hodnocení důkazu provedeného odvolacím soudem.

Obviněný M. M. tedy podle názoru Nejvyššího soudu pouze uplatnil svoji verzi skutkového děje, čímž se snažil primárně dosáhnout změny skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů, a teprve na základě toho poukazoval na údajnou nesprávnost právního posouzení skutku jako pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. Nejvyšší soud se pak ztotožňuje s touto právní kvalifikací jednání obviněného, jak ji učinily soudy obou stupňů, a připomíná, že za silné rozrušení jako omluvitelné hnutí mysli ve smyslu § 141 odst. 1 tr. zákoníku o trestném činu zabití nelze považovat silné rozrušení pachatele vyplývající z jeho hněvu a vzteku (vyvolaném např. nadměrným hlukem oslavujících osob) ve spojení s vlivem jím požitých alkoholických nápojů.

Nejvyšší soud neshledal důvodnou ani další námitku obviněného M. M., podle které údajně zanikla trestnost jeho činu, protože obviněný dobrovolně upustil od pokusu spáchat trestný čin. Jak vyplývá z

ustanovení § 8 odst. 3 písm. a) a b) tr. zák., dobrovolnost upuštění od dalšího jednání potřebného k dokonání činu lze dovodit jen tehdy, jestliže pachatel ví, že mu nic nebrání dokončit trestnou činnost a ani mu nehrozí žádné nebezpečí, a tedy předpokládá, že trestná činnost je uskutečnitelná, a přesto se rozhodne upustit od dalšího jednání. Přitom musí odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu. Obdobné podmínky musí být splněny i u dobrovolného oznámení pokusu, které však musí být učiněno v době, kdy nebezpečí, jež vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, mohlo být ještě odstraněno. Pachatel musí vždy jednat s vědomím možnosti dokonat čin v souladu se svými představami a sám se z vlastní vůle rozhodne upustit od dalšího jednání směřujícího k dokonání činu.

Dále je třeba rozlišovat pokus ukončený a neukončený. O neukončený pokus jde tehdy, jestliže pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu. Proto pokud pachatel dobrovolně nepokračuje v dalším jednání, odstraňuje současně i nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému zákonem z podniknutého pokusu. Při neukončeném pokusu tedy stačí k zániku jeho trestnosti podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání, které považuje za potřebné k dokonání činu. O ukončený pokus pak jde v případech, když pachatel učiní vše, co považuje za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. V takovém případě pachatel zpravidla nemá možnost splnit podmínky zániku trestnosti pokusu uvedené v § 8 odst. 3 písm. a), b) tr. zák. Možnost splnit tyto podmínky má pachatel jen v těch výjimečných případech, kdy mezi jeho jednáním a způsobením zamýšleného následku podle povahy použitého prostředku a podle záměru pachatele zbývá ještě určitá doba, v níž je možné zabránit následku. V takových případech obvykle nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání jako u neukončeného pokusu, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, popřípadě je třeba dobrovolně učinit oznámení o pokusu v době, kdy takové nebezpečí mohlo být ještě odstraněno příslušným orgánem. Míru aktivity pachatele v tomto případě nelze stanovit obecně, ale je třeba postupovat individuálně se zřetelem na okolnosti případu a poměry pachatele a posuzovat, zda pachatel učinil vše potřebné, aby zabránil následku, a zda to, co učinil, za daných okolností postačovalo k zabránění následku a bylo v příčinné souvislosti s odvrácením nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému trestním zákonem.

Jak je v posuzovaném případě zřejmé z obsahu rozhodných skutkových zjištění, obviněný M. M. v rychlém časovém sledu zasadil poškozeným B. Ú. a M. Ú. několik bodnořezných ran do tělesných oblastí, kde se i podle běžných laických znalostí nacházejí životně důležité orgány, jejichž poškození může vést ke smrti člověka, přičemž obviněný zanechal svého jednání až poté, co se poškozené M. Ú. podařilo utéci z místa útoku a volala o pomoc. Obviněný následně opustil chatu i pozemek poškozených a vrátil se do chaty svých rodičů. Teprve pak telefonoval, a to nejprve svému otci a teprve následně na základě jeho rady na linku 158. Obviněný tedy v době ukončení svého jednání vykonal vše, co by jinak vedlo k dokonání trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., přičemž následek zamýšlený obviněným nenastal z důvodů nezávislých na jeho vůli. Obviněný se tak v projednávaném případě dopustil tzv. ukončeného pokusu, u něhož pouze shodou okolností nedošlo k okamžitému úmrtí obou poškozených. Trestnost již ukončeného pokusu totiž nezanikne upuštěním od opakování pokusu, a to ani tehdy, jestliže obviněný mohl bez obtíží tento pokus opakovat.

V této souvislosti Nejvyšší soud poukazuje na stávající judikaturu s tím, že jednání pachatele záležející v bodnutí poškozeného nožem do takových míst jeho těla, kde mohou být zasaženy životně důležité orgány poškozeného, avšak k jejich zasažení nedojde pro překážku nezávislou na vůli pachatele např. proto, že nůž narazí na kost nebo mine důležitý orgán, je třeba považovat za bezúspěšný pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 tr. zák. Jestliže pachatel v takovém případě upustí od opakování jednání směřujícího k usmrcení jiného, nezaniká tím trestnost již

ukončeného pokusu, přičemž následné přivolání pomoci je možno hodnotit pouze jako polehčující okolnost podle § 33 písm. h) tr. zák. (viz rozhodnutí pod č. 16/1979 Sb. rozh. tr.).

Pokud tedy obviněný M. M. po spáchaném činu, který spočíval ve skutku popsaném ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, telefonoval na linku 158 a učinil o svém činu oznámení policejnímu orgánu, nedošlo tím k zániku trestnosti pokusu trestného činu vraždy, neboť na takovou situaci nelze užít ustanovení § 8 odst. 3 tr. zák.

V další části odůvodnění se Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obviněného M. M., a protože ani ty neshledal opodstatněnými, podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.